

NYT FRA FRØSLEVLEJREN

Foreningen Frøslevlejrens Venner - marts 2014 – nr. 97

Protektor Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen

(Foto: Tårn nr. 4 i Frøslevlejren)

Udgivet i samarbejde med D.s.i. Frøslevlejren

Ny bestyrelse for D.s.i. Frøslevlejren

Forord

I samarbejde med D.s.i Frøslevlejren samt museer, institutioner og udstillinger i Frøslevlejren er det blevet muligt atter at udgive "Nyt fra Frøslevlejren". Desværre tillader foreningen Frøslevlejrens Venners økonomi p.t. ikke, at der udgives mere end et eksemplar om året. Med ved at samle informationer(se det fire siders indstik, midtersiderne) vedrørende 4. maj arrangementet i Frøslevlejren samt indkaldelse til den årlige, ordinære generalforsamling samme dag kan der ydes en fælles indsats for den kulturelle værdi som Frøslevlejren har, hvor besøgende stedse bør mindes om, "at noget sådant må ikke ske igen".

Foreningens årsberetning 2013 fremgår af Frihedsmuseets Venners Årsskrift, der blev udsendt til samtlige medlemmer den 11. februar i år. Foreningen Frøslevlejrens Venners bestyrelse ser frem til en fortsat god dialog og godt samarbejde med alle i og omkring Frøslevlejren samt ikke mindst med foreningens medlemmer, der udover dette tidsskrift vil blive holdt orienteret via de udsendte "Orienteringer" samt hjemmesiden. Tak til alle, der har bistået med informationer og artikler.

*På gensyn den 4. maj -
med venlig hilsen
Bestyrelsen*

Kære læsere af Nyt fra Frøslevlejren

Som nyvalgt borgmester for Aabenraa Kommune er det med stor glæde også at blive formand for den selvejende institution D.s.i. Frøslevlejren. Frøslevlejren har enorm værdi for Aabenraa Kommune. Dels som nationalt mindemærke, dels som et formidlingscenter med en række spændende museer samt efterskole.

Den nye bestyrelse ser frem til at komme i gang med arbejdet. Vi vil i et tæt samarbejde med bl.a. brugerne i lejren finde løsninger til de udfordringer, som Frøslevlejren står over for.

Særligt udlejning af ledige barakker samt energiforbedringer har været vigtige emner, som optog den tidligere bestyrelse. Derfor valgte bestyrelsen i 2013 at igangsætte en udviklingsplan for Frøslevlejren. Planen skal give inspiration til, hvordan vi sikrer, at lejren fortsat er et enestående nationalt mindesmærke fra 2. verdenskrig og samtidig fornyer vilkårene for at skabe nye aktiviteter i lejren. Vi har ganske enkelt brug for, at der kommer liv i alle barakkerne. Bestyrelsen ser frem til, at lejrens brugere fortsat bidrager positivt til at få udviklet Frøslevlejren. Et andet aspekt, som den nye bestyrelse skal forholde sig til, er, at Aabenraa Byråd har drøftet bestyrelsens sammensætning. Byrådet ønsker at åbne muligheden for, at medlemmer med en anden bag-

grund og interesse for at drive en helt speciel institution som Frøslevlejren kunne bidrage aktivt i bestyrelsen. Det åbner mulighed for en ændring i bestyrelsessammensætningen. Nye netværk, nye kompetencer og ny inspiration.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke den afgående bestyrelse og

især tidligere formand, Tove Larsen, for hendes indsats med at drive Frøslevlejren. Ligeledes vil jeg gerne takke brugerne for et godt og konstruktivt samarbejde og ser frem til at løse kommende udfordringer sammen med jer.

Thomas Andresen
Formand for D.s.i. Frøslevlejren

D.s.i. Frøslevlejrens bestyrelse 2014

Thomas Andresen(V)

Tim Wulff(V)

Christian Panbo(A)

Michael Christensen(F)

Kaare Solhøj Dahle(O)

Besættelsestiden bliver ved med at besætte os. Hvorfor?

af overinspektør Henrik Skov Kristensen, Frøslevlejrens Museum, foredrag på Rødding Højskole den 28. februar 2013

Jeg skal forsøge at give et kvalificeret bud på, hvorfor besættelsestiden bliver ved med at optage os så levende – ja, "besætte" os. I har netop under jeres kursus her på højskolen set filmen om Hvidsten Gruppen – én af de mest set danske film de seneste år.

Filmen om Hvidsten Gruppen

Filmen, tror jeg, giver en stor del af forklaringen på, hvorfor vi fascineres af besættelsestiden og den 2. Verdenskrig:

1. Kampen mellem det gode og det onde.
2. Davids kamp mod Goliath.
3. Den helt elementære dramatik, når det drejer sig om liv og død. Og en uforklarlig fascination af det onde.
4. Det dybt gribende ved at helt almindelige mennesker sætter livet ind på en retfærdig sag, selv om det forekommer at være håbløs gerning.
5. Og det gribende ved, at de samme mennesker betaler den ultimative pris med værdighed og uden fortrydelse, i sikker forvisning om at de har gjort det rigtige.

Dybt bevægende bliver det især, når de tilmed formår at forsone sig med jeres skæbne og roligt går i døden uden had til deres bødler.

Jeg synes, at filmen om Hvidsten-Gruppen formidler og taler til de her store følelser uden at blive patetisk. Måske skulle man have undladt af-syngningen af "Altid frejdig.." på vej til henrettelsespladsen – og måske også selve henrettelsen. Her synes jeg, fremstillingen bliver for udpenslet, for eksplicit.

Ikke at Hvidsten-folkene ikke afsang "Altid frejdig.." – det tyder alt på, at de gjorde. Men den stærkeste afslutning ville efter min mening have været en fokusering på Gudrun Fiils brev til dr. Werner Best efter henrettelsen. Det brev er nærmest skræmmende afklaret. Brevet må have ramt Best som en hammer.

Patriotisme

Ikke alle er enige med mig i min bedømmelse af Hvidsten-filmen. En del har karakteriseret det som en dårlig film, patetisk og heroiserende. Jeg kan have en mistanke om, at de pågældende måske i virkeligheden har en lille brist i deres følelsesliv, eller de ud af ren forlegenhed ikke kan tumle de store følelser.

Ser man på filmen med faghistoriske øjne, så er den stort set i orden. Der bliver selvfølgelig foretaget nogle dramaturgiske greb, men filmen lægger sig i usædvanlig grad op ad de faktiske begivenheder. Langt mere end fx filmen om Flammen og Citronen, der ikke, så vidt jeg husker det, vakte den samme kritik som Hvidsten-filmene. Men måske er det i nogle kredse lettere følelsesmæssigt at håndtere et par hårdkogte revolvermænd i et råt storbymiljø (sådan fremstilles Flammen og Citronen i filmen), end en lille flok fædrelandskærlige og kristne mennesker i en afkrog af Jylland. Jeg er tilbøjelig til at mene, at modviljen mod filmen skyldes, at den formidler, ja, hylder, helt almindelige menneskers patriotisme uden at den forbindes med negative eller skumle motiver og følelser. Det er folk, der er "rene af hjertet".

Måske røres vi i virkeligheden af, at filmen netop "genopfinder" patriotismen i en inderlig og ikke-krigerisk version?

Patriotisme har ikke just været inde i varmen de seneste 40 år – eller rettere indtil i hvert fald ikke indtil Danmark begyndte at udsende soldater i forbindelse med den nye aktivistiske udenrigspolitik.

Danmark har jo det seneste tiår været en krigsførende nation.

Og her er vi vel fremme ved et andet forhold, som holder besættelsestiden og den 2. Verdenskrig levende: Perioden bruges – nogle vil sige misbruges – konstant som et mo-

ralsk og politisk fikspunkt eller referenceramme for nutidige politiske beslutninger, ikke mindst på det forsvars- og sikkerhedspolitiske område. Vi husker sikkert alle, hvordan statsminister Anders Fogh Rasmussen eksplicit legitimerede sin udenrigs- og sikkerhedspolitik med, hvad han opfattede som sine politiske forgængeres moralske svigt op til og under den 2. Verdenskrig.

Samarbejdspolitikken og statsminister Buhls sabotagetale

Og her er vi så efter min opfattelse ved noget meget centralt, når vi skal forsøge at indkredse, hvorfor vi stadig er så besat af besættelsestiden: Danmarks ageren fra 1940 til 1945 kan fortolkes vidt forskelligt – og er også blevet det gennem tiden. Hvorfor nu det? Jo, Danmark var et særtilfælde i det tysk-besatte Europa, og det er de helt specielle forhold – og de forskellige tolkninger af dem – jeg vil koncentrere mig om i resten af mit foredrag.

Men hvorfor ikke begynde med Hvidsten-Gruppe-filmens anslag eller indgangsbøn: nemlig den stærkt omdiskuterede, ja berygtede, tale, statsminister Wilhelm Buhl holdt i Statsradiofonien i september 1942, hvor han indtrængende henstillede til danskerne ikke at foretage sabotagehandlinger – for det skadede fædrelandet. Ikke nok med det: Buhl opfordrede også sine landsmænd til at henvende sig til myndighederne med oplysninger om sabotører.

Her får vi altså ved et effektivt dramaturgisk greb serveret de illusionssløse, opportunistiske samarbejdspolitikeres position på den ene side – modstillet den idealistiske position, som vi ved Hvidsten-Gruppen kommer til at personificere senere i filmen.

Men der er faktisk yderligere en pointe i, at Buhls tale lyder ud over Hvidsten Kro i begyndelsen af filmen (og jeg håber da den pointe er foretaget bevidst!): Hele rationalet bag Buhls tale var, at hvis sabotagen fortsatte, ville den tyske besættelsesmagt *selv* tage sig til rette overfor sabotørerne – og idømme dødsstraf. Just den pris Hvidsten-folkene kom til at betale, fordi de med deres modstandsarbejde var med til at undergrave samarbejdspolitikken. Buhls frygt viste sig, som filmen også viser, at være velbegrundet!

Med sin tale forsøgte Buhl desperat at holde den udøvende myndighed på danske hænder – hvilket var et af kardinalpunkterne i den danske regerings politik, som alt efter temperament og synspunkt er blevet betegnet forhandlingspolitik, samarbejdspolitik, tilpasningspolitik eller kollaboration.

Det anvendte udtryk siger som regel en del om afsenderens opfattelse af den særegne politiske konstruktion i det tysk-besatte Danmark. Men lad os da for nemheds skyld anvende udtrykket "samarbejdspolitikken", som efterhånden er mest gængs.

I efterhånden en del år har mange, også faghistorikere, udfoldet an-

strengelser for at nedbryde, hvad de opfatter som et falsk glansbillede af forholdene i det besatte Danmark. Så stålsat har den bestræbelse været, at man i realiteten har medvirket til at cementere en ny myte, nemlig den at Danmark og danskerne bortset fra nogle få hundrede sabotører var en nation af griske usselrygge, som villigt og entusiastisk kollaborerede med den tyske besættelsesmagt.

Den fremstilling, eller grundfortælling, er efter min mening mindst lige så forvrænget som den tidligere grundfortælling om, at danskerne stod skulder ved skulder lige fra den 9. april 1940 og med våben i hånd fik smidt tyskerne ud af landet. Efter min mening har grundfortællingen om de usle danskere de seneste år faktisk udkonkurreret den tidligere grundfortælling og er blevet den fremherskende i den danske offentlighed. Der har været en stærk tendens til i offentligheden at samle et udvalg af indhøstede, videnskabelige erkendelser til et billede, der i sin helhed giver et stærkt unuanceret billede af virkeligheden. Man kan mene om den danske stats samarbejdspolitik, hvad man vil, men den var udenfor diskussion ikke drevet af sympati for Tyskland eller for nazismen.

Samarbejdspolitikken var bestemt ikke helttemodig. Nej, rationalet var at skåne land og befolkning for død og ødelæggelse og så vidt muligt holde Danmark udenfor krigen. Samarbejdet med den tyske besæt-

telsesmagt var grundlæggende af tvangsmæssig karakter, selv om der var enkeltperioder eller – episoder, hvor man med føje vil kunne hævde, at regeringen gik længere, end den behøvede, fx i sommeren 1940, hvor den tyske besættelse efter Frankrigs nederlag så ud til at kunne blive generationslang.

Pagter med Djævelen

Det er da fuldstændig korrekt, at dansk industri, landbrug og fiskeri eksporterede i stort omfang til Tyskland og påtog sig arbejder for besættelsesmagten her i landet – og enkelte endda i et omfang, som lå ud over regeringens anvisninger. Men: hvad var alternativet under de givne forhold?

"Det er nødvendigt at spise. For at spise må man købe, For at købe må man sælge. For at sælge må man producere. Helst vil man producere, hvad der ikke tjener krigen. Det kan man ikke – for krigen er alting."

Denne nøgterne analyse skylder vi finansministeren i den belgiske eksilregering i London, da han i 1941 forsvarede sine hjemmenværende landsmænds økonomiske samarbejde med den tyske besættelsesmagt. Det økonomiske samarbejde med Tyskland var et grundvilkår i samtlige tysk-besatte lande – og det skete som led i en overlevelsestrategi. Der var altså ikke tale om et særkende for Danmark og danskerne. Samarbejde var mere karakteristisk end modstand i hele det besatte Europa. Og der blev indgået pag-

ter med Djævelen på alle niveauer, lige fra overfangens afstraffelser af medfanger i en kz-lejr, over ghettoernes jødiske ældsteråds selektion af andre jøder til tilintetgørelse i dødslejrene til politisk og økonomisk samarbejde med Tyskland.

Det er korrekt, at det danske samarbejde med besættelsesmagten havde en helt speciel karakter, især derved at det udstrakte sig til den politiske sfære og i høj grad fulgte politiske spilleregler. Det er et forhold, som kan føres tilbage til den 9. april 1940, da den danske regering og konge, under protest, valgte at acceptere det tyske ultimatum og dermed den tyske besættelse i et forsøg på at fastholde tyskerne på deres løfte om til gengæld at ville respektere dansk "politisk uafhængighed" og "territorial integritet". Den danske beslutning blev taget med tyske bombefly hængende over København.

Dermed var den linje, der førte Danmark ind i en samarbejdspolitik overfor Tyskland, blevet til. Eller mere præcist: Man fortsatte under de nye vilkår mellemkrigstidens tilpasningspolitik.

Det indebar, at tyskerne ikke, modsat i alle andre tysk-besatte lande, opbyggede en forvaltning i Danmark. Og da Danmark formelt set blev betragtet som et uafhængigt land, som Tyskland ikke var i krig med, blev de dansk-tyske forhold fortsat ordnet gennem de to landes udenrigsministerier.

Den danske konge, rigsdag og de civile samt militære myndigheder fortsatte med at fungere, om end med begrænsninger, for selvfølgelig var forestillingen om et suverænt Danmark grundlæggende en ren fiktion med en tysk besættelsesstyrke stående i landet.

Da den danske regering ophørte med at fungere den 29. august 1943, overtog embedsapparatet i central-administrationen, det såkaldte Departementschefstyre, rollen som forhandlingspartner i forhold til besættelsesmagten – der helt frem til den 5. maj 1945 hævdede, at Danmark var et suverænt land, man ikke var i krig med. Denne helt særegne politiske konstruktion havde afgørende indflydelse på alle politiske, økonomiske og kulturelle forhold i det besatte Danmark.

Der var som nævnt intet heltemodigt ved samarbejdspolitikken, men man kan ikke bortforklare dens resultater. Fx sikrede samarbejdspolitikken Danmark den højeste levestandard i Europa, men den sikrede også, at de danske nazister aldrig kom til fadet i Danmark, ligesom den formodentlig sikrede, at den dansk-tyske grænse, som den eneste tyske Versailles-grænse, aldrig blev revideret. At de danske jøder ikke endte i gaskamrene, kan dybest set også henføres til samarbejdspolitikken.

Norge fik nøjagtig det samme tyske tilbud som Danmark den 9. april 1940, ligesom Holland og Belgien fik lignende tilbud i maj 1940. Alle tre afslog og valgte krigen, primært for-

di man (modsat Danmark) kunne forvente militær assistance fra vestmagterne. Derfor kom alle tre lande under direkte tysk styre – med helt anderledes barske vilkår end i det "fredsbesatte" Danmark.

Modstanden

De specielle besættelsespolitiske forhold i Danmark gav også modstandsbevægelsen helt andre vilkår at virke under, ligesom den ytrede sig langt mere militant og offensivt end i fx Norge. Her var modstandskampen nok så meget en sindelagskamp mod tvangsnazificeringen af det norske samfund. Mens det var den danske regerings mål at holde Danmark ude af krigen, var målet for den danske modstandsbevægelse det stik modsatte. Når man havde fået væltet samarbejdspolitikken (og det betragtede man som opnået med regeringens afgang den 29. august 1943), ja, så var målet at bidrage direkte til den allierede krigsindsats og opnå status som allieret.

Fra omkring 1943 havde de vestallierede blikket rettet mod den kommende invasion på det europæiske fastland. Det betød, at London omkring årsskiftet 1943-44 gav den danske modstandsbevægelse ordre om at opbygge en undergrundshær af såkaldte militærgrupper, også kaldet ventegrupper, som kunne aktiveres i forbindelse med en invasion og løse opgaver i koordination med de vestallierede tropper. Ved krigens afslutning anslås op mod 50.000 at have været tilknyttet mili-

tærgrupperne som aldrig for alvor kom i ilden, fordi der – ganske mod forventningen i Danmark – aldrig kom en invasion her.

Derfor har mange gjort sig lystige over de såkaldte "ventefolk", som først kom i aktion, da krigen var slut. "Fritidskæmperne" eller "de sidste dages hellige" er blot et par af betegnelserne om folkene i ventegrupperne.

Spydighederne er imidlertid ilde anbragt, for der var tale om folk, som havde gjort op med sig selv, at de ville sætte livet ind på at slå med tyskerne, når "Dagen" kom.

Andre, nemlig de langt færre jernbanesabotører, blev i modsætning til ventegrupperne inddraget i den vestallierede krigsførelse. Siden Aage Trommers disputats om den danske jernbanesabotage tilbage i 1970'erne har man sædvanligvis frimodigt frakendt jernsabotagen enhver form for militær betydning.

På samme måde er det blevet kuty-me at bagatellisere både omfanget og betydningen af modstandsbevægelsen betydeligt mere, end der er belæg for. Mine kolleger på Frihedsmuseet har udarbejdet en database over modstandsfolk. Og den rummer mere end 80.000 navne – altså ganske mange flere end de ca. 6.000- 8.000 der forrettede tysk fronttjeneste – hvoraf i øvrigt godt 2.000 var personer fra det tyske mindretal i Nordslesvig, som nok var overvejende danske statsborgere, men som følte sig som tyskere.

Frem for at fælde moralske domme over fortiden fra en nutidig udsigts-post, bør man forsøge at sætte sig ind i og forklare samtidens præmisser og motiver. Det er helt åbenbart for mig, at samtiden havde et langt skarpere blik for den usynlige grænse mellem tilbørligt og utilbørligt samarbejde med besættelsesmagten, end vi almindeligvis har i dag. Man havde heller ikke en så klar definition af henholdsvis modstand og samarbejde, som vi har i dag. Man kunne faktisk sagtens have sympati for både modstandsbevægelse og samarbejdspolitik på én gang.

Mange – også faghistorikere – hævder, at den store konsensusgrundfortælling om den danske modstand, hvor alle gjorde deres – frihedskæmperne med våben i hånd, den almindelige befolkning ved mental modstand og politikerne ved forhalinger – er en ren konstruktion, som behændigt blev skruet sammen umiddelbart efter befrielsen.

Der er da ingen tvivl om, at den udlægning var i flertallets interesse, også fordi den nedtonede samarbejdet med besættelsesmagten.

Men var der ikke en slags national konsensus under besættelsen – en bred, grundlæggende enighed, som fx udelukkede danske nazister og andre deciderede kollaboratører?

Sådan så i hvert fald det britiske udenrigsministerium på sagen i juli 1943, hvor man konkluderede, at der i Danmark var "en national front

bestående af sabotører og politikere, som udkæmper en række administrative slag". Man så altså modstandsbevægelse og politikere som komplementære faktorer i en national modstandskamp – netop den udlægning, som mange nu frakender enhver sandhedsværdi. Så måske er det billede af de besatte Danmark, vi bliver præsenteret for af Lise Nørgaard i *Matador* slet ikke så skævt endda.

Personligt mener jeg faktisk, hun rammer rigtig godt, selv om nogle af hendes typer forekommer lidt spinkle. Fx Dr. Hansen, en god radikaler, men også en primus motor i den lokale modstandsbevægelse. Det forekom at radikale deltog i modstandsbevægelsen, men ret så sjældent.

Det hørte heller ikke til normalbilletet, at danske politifolk advarede kommunisterne, så de kunne slippe for interneringen i juni 1941. Men det er jo ikke desto mindre, hvad Sofus Betjent gør i *Matador*.

Moralske dilemmaer

Erkendelsen af syndefaldet er nærmest mit historie-metodiske udgangspunkt, derfor var det en noget løjerlig oplevelse for mig at blive talt blandt dem, som min gode kollega Bent Blüdnikow i en kronik i *Jyllands-Posten* i sommeren 2010 karakteriserede som "de nymoralske historikere".

Men hvorfor kaldte Blüdnikow blandt andre mig for en "nymoralsk historiker"?

Jo, først og fremmest fordi han mener, at det er nøjagtig lige så moraliserende at hævde, at samarbejdspolitikken var uomgængelig og nødvendig som at kritisere samarbejdspolitikken ud fra et nutidigt moralsk udsigtspunkt. Og han henviste her til, hvordan mange historikere hældte glødende kul over hovedet på Anders Fogh Rasmussen, da han fordømte samarbejdspolitikken – og blandt andet udtalte, at det besatte Danmark havde fungeret som et brohoved for nazismen til skade for andre europæiske folk.

Men der vil jeg altså melde hus forbi: Alle, også Fogh Rasmussen, har ret til at have *sin* opfattelse af samarbejdspolitikken. At hans opfattelse forekommer mig unuanceret, og at han ikke i tilstrækkelig grad besindede sig på det tryk, hans forgængere handlede under, er en anden sag.

Da Fogh Rasmussen *selv* kom under tryk under Muhammed-krisen – et tryk som dog overhovedet ikke kan sammenlignes med at have en besættelsesstyrke stående i landet – ja, da blev også han svag i koderne over for arabiske medier.

Jeg har i øvrigt funderet en del over, hvordan det besatte Danmark kan opfattes som et brohoved for nazismen til stor skade for andre europæiske folk? Vel i intet tysk-besat land fik nazismen, som jeg ser det, så ringe fodfæste som i Danmark – bl.a. pga. samarbejdspolitikken, hvor et af rationalerne var at holde

de danske nazister uden for indflydelse.

Lad mig gentage, hvad jeg sagde lidt tidligere: samarbejdspolitikken var på ingen måde heltemodig – den var udtryk for en statslig overlevelsesstrategi.

Men, som jeg også fastslog: man kan ikke se bort fra dens resultater, og at den havde afgørende indflydelse på alle politiske, økonomiske og kulturelle forhold i det besatte Danmark.

Jeg mener ikke man, som Blünikow gør det, kan karakterisere den tørre konstatering som en "lovprisning" af samarbejdspolitikken.

Som Blüdnikow ganske rigtigt påpeger, så rummede samarbejdspolitikken alvorlige moralske dilemmaer. Betød fx den danske fødevareeksport til Tyskland en forlængelse af krigen?

Og betød det forhold, at de danske jøder blev reddet, at andre jøder til gengæld måtte lade livet?

Betød hjælpen til de danske og norske kz-fanger, at andre til gengæld døde?

Blüdnikow efterlyste i det hele taget, at man så tingene i et internationalt perspektiv og ikke blot i et snævert nationalt. Og var i øvrigt så venlig at fremhæve, at jeg hørte til de danske besættelseshistorikere, som faktisk har blik for den internationale sammenhæng.

Hjælpen til de danske kz-fanger

Lad mig forholde mig specifikt til eet af de punkter, som Blüdnikow nævner, nemlig den danske stats hjælp

til de danskere, som blev deporteret til tyske kz-lejre, ghettoer og fængsler. Om den hjælp skriver Blüdnikow: "Da danske historikere senere skrev bøger om Theresienstadt og den danske hjælp, var der intet kritisk ord om den snævre danske hjælp til de danske jøder. De skrev hyldestbøger om den danske hjælp og De hvide Busser." Og Blüdnikow spørger mig i forlængelse heraf: "Var det ikke moralsk historieskrivning, Henrik Skov Kristensen?"

Jo, i det omfang der har været tale om ukritiske lovprisninger!

Jeg har selv behandlet problematikken i en artikel (som er udgivet på både dansk og tysk) med den sigende titel "En politik med rækkevidde. Samarbejdspolitikken og de danske kz-fanger". Og her skal "rækkevidde" forstås helt bogstaveligt, for den specielle besættelsespolitiske konstruktion i Danmark fik konsekvenser for selv en dansk borger i en fjern tysk kz-lejr.

De danske myndigheders bestræbelser på at komme danske kz-fanger (og her medregner jeg også de ca. 5.500 ikke-jødiske fanger) kan koges ned til fire punkter:

For det første at lokalisere de deporterede og etablere kontakt mellem de deporterede og deres pårørende. For det andet at indsamle information om og inspicere lejre, hvor der sad danskere.

For det tredje at sørge for, at de deporterede modtog pakker med madvarer og tøj fra de danske myndigheder.

Og endelig for det fjerde – og det var det ultimative mål: at få de deporterede ført tilbage til Danmark.

Det var ganske enkelt en hovedbestræbelse for de danske myndigheder fra oktober 1943 til maj 1945 at komme deporterede danskere til undsætning. Og anstrengelserne må siges at være blevet kronet med held. De danske fanger modtog livreddende pakker, de såkaldte Røde Kors pakker.

Men pakkerne gjorde også generelt de danske fanger til kz-lejrenes overklasse – ombejlede, stærkt misundte og ikke så sjældent forhadte blandt de øvrige fanger – som ikke modtog den slags herligheder.

Det lykkedes også at evakuere de danske (og norske) fanger i samarbejde med den svenske Grev Bernadotte, som af Rigsfører Himmler havde fået tilladelse til at etablere et særligt afsnit i Neuengamme-lejren ved Hamburg, den såkaldte Skandinaverlejr, som stod under Svensk Røde Kors' beskyttelse. Her blev danske og norske fanger samlet med henblik på transport til det neutrale Sverige.

Etableringen af den specielle lejr for skandinaver var bestemt heller ikke uden moralske dilemmaer, den fordrede nemlig en rydning af bygninger, hvor andre dødssyge fanger blev strittet ud.

En del af dem blev ført til Bergen-Belsen, som SS var så frimodige at kalde en *Erholungslager*, dvs. en rekreationslejr. Meget få overlevede denne rekreation! Så jo, ved den her

konkrete "rydning" af *Steinbau* i Neuengamme gik hjælpen til danske fanger *direkte* ud over andre fanger, og der foreligger da også vidnesbyrd om, at de involverede var ilde berørte ved hele denne makabre øvelse.

Stjernestund eller moralsk fald?

Historien bliver konstant nyfortolket, og også stjernestunder bliver gået efter i sømmene. Lige som den danske hjælp til jøderne har været betragtet som en stjernestund, så har "De hvide Busser" været det – en stund, hvor nationen stod enig og samlet. Men nu er også Bernadotte-aktionen blevet underkastet en revision.

Det startede i Sverige og Norge med den svenske historiker Ingrid Lomfors' harske kritik af Sveriges og Bernadottes hjælp til de skandinaviske fanger – en kritik som er stærkt præget af det herskende universelle menneskerettighedsparadigme.

Hendes påstand var, at hjælpen principielt var racistisk, eftersom den ikke omfattede fanger fra andre lande – og at den skete på de øvrige fangers bekostning. Kritikken sprang i reduceret form over Øresund, hvor kikkerten, af bl.a. Blüdnikow, blev rettet mod den danske deltagelse i evakueringen – og i det hele taget den danske hjælp til de danske fanger.

Kritikken formulerede det spørgsmål, som Blüdnikow gentager i sin kronik: var det moralsk rigtigt at hjælpe de danske fanger, når man ikke samtidig hjalp andre fanger?

Måske ikke i den perfekte verden, men almindelig statsræson og suverænitetshævdelse tilsiger, at man først og fremmest undsætter egne statsborgere og dem, man føler står nærmest, fx skandinaver.

Den logik trådte senest i funktion i stor målestok, da Danmark for få år siden evakuerede ca. 5000 danske statsborgere fra en voldelig konflikt i Libanon.

Endnu har hverken EU eller FN formået at ændre denne traditionelle statsræson.

Man kunne stille følgende helt konkrete spørgsmål til Bent Blüdnikow: skulle de danske myndigheder have undladt at hjælpe de danske kz-fanger, fordi man ikke kunne komme *alle* fanger til hjælp? Og mener Bent Blüdnikow virkelig, at den danske stats hjælp til de danske jøder var medvirkende til, at fx kun 35 af de i alt 770 deporterede norske jøder og kun 5.000 af de 110.000 deporterede hollandske jøder overlevede Holocaust?

Både Norge og Holland valgte, modsat Danmark, at takke nej til tyske tilbud om fredsbesættelser i henholdsvis april og maj 1940. Begge lande kom derfor under direkte tysk styre, blev såkaldte rigskommissariater, og en af konsekvenserne var, at både de norske og hollandske jøder blev planmæssigt ombragt i Auschwitz.

Grundfortællinger om besættelsestiden

Det er da hændt, når jeg har fremlagt mit syn på Danmark under Besættelsen, at jeg er blevet beskyldt for at være en slags kustode for en "rigid nationalpatriotisk grundfortælling". Jeg skylder at sige, at det ikke er fra Blüdnikow, jeg har hørt den karakteristik. Han gik faktisk så langt, at han karakteriserede mit syn på besættelsen som "nuanceret".

Nej, karakteristikken kom fra rektor for Folkeuniversitetet i Aarhus, Steen Tiedemann, som også bidrog til den kronikrække i Jyllands-Posten i sommeren 2010, som jeg refererer til.

Jeg mener selv, at jeg advokerer for et nuanceret syn på besættelsestiden. Jeg er modstander af at man indforskriver sig til den ene eller den anden grundfortælling.

Jeg vil fastholde, at den efterhånden herskende grundfortælling om Danmark og danskerne under besættelsen ikke er den nævnte såkaldte "rigide nationalpatriotisk", men snarere den om at danskerne var en flok usselrygge. Jeg deler derfor heller ikke den opfattelse, at visse problematiske forhold i dansk besættelsestidshistorie "effektivt er holdt ude af den kollektive erindring", sådan som Steen Tiedemann formulerede det. Alene Tiedemanns katalog over nogle af de problematiske forhold dementerer jo denne påstand.

Men lad os kigge lidt på Tiedemanns katalog.

Han hævder fx at Frihedsmuseets opbygning af en database over modstandsfolk opbygger en helt gal nimbus omkring modstandsbevægelsen og dens betydning og fortrænger andre ubekvemme forhold under besættelsen.

Jamen, at gøre modstandsbevægelsen i mandtal fortrænger da på ingen måde den kendsgerning, at 70.000 danskere var med til at bygge bunkers for tyskerne, og at omkring 100.000 drog til Tyskland for at arbejde.

"Så har man da også fået alle med" konstaterer Tiedemann, lidt smågiftigt, ved udsigten til, at det foreløbige tal på 58.000 i den nyoprettede database over modstandsfolk ville vokse til formentlig over 80.000.

Nu er der altså visse kriterier for optagelse i arkivet, bl.a. den ikke helt uvæsentlige, at de pågældendes aktiviteter var ulovlige i besættelsesmagtens øjne og ville medføre arrestation, evt. deportation til kz-lejr og dødsstraf. Kan Tiedemann måske anvise en bedre målestok eller kriterium for optagelsen i databasen?

Tiedemann konstaterer, at jeg åbenbart ikke kender til Trommers velunderbyggede forskningsresultater vedr. den danske jernbanesabotages (manglende) betydning og den tidlige modstandsbevægelses rekruttering på de antidemokratiske yderfløje.

Tilsvarende småfrækt kunne jeg bemærke, at Tiedemann tydeligvis ikke er bekendt med, at jeg siden 1988 i flere publiceringer har nuanceret Trommers konklusioner på baggrund af primært klassificeret, vestallieret kildemateriale. De samtidige militære akter viser nemlig, at de vestallierede faktisk anså den danske jernbanesabotage som en decideret militær faktor, som man indtænkte i den operative planlægning.

Sammen med en kollega har jeg endvidere for en halv snes år siden formidlet et erindringsmanuskript på 450 sider i trykken, som giver et indblik i den nationalkonservative modstandspionér Hans Mørups univers. Vi udstyrede bogen med den sigende titel: "På Fløjen" (og det er ikke venstrefløjen, vi hentyder til!)

Den danske behandling af de tyske flygtninge, især småbørnene, (som Tiedemann fordømmer) forekommer mig da i høj grad at være optaget i, hvad jeg vil karakterisere som den nye grundfortælling. Dødeligheden blandt især spædbørnene var ekstremt høj, først og fremmest pga. udmattelse, dårlig ernæringstilstand og smitsomme sygdomme. Alt sammen som følge af den lange flugt. Ofte kunne de traumatiserede mødre ikke amme deres børn. Dehydrering som følge af kraftig diaré var dog den almindeligste dødsårsag.

I februar og begyndelsen af marts 1945 havde tyske militærlæger lej-

4. MAJ

Two lit candles are positioned behind the letters 'MAJ' of the date '4. MAJ'. The candles are simple line drawings with flames, and their light appears to illuminate the letters behind them.

i

**Frøslevlejren
2014**

Generalforsamling i Frøslevlejrens Venner

Hermed indkaldes til ordinær generalforsamling, søndag den 4. maj 2014, kl. 1600 i foreningslokalerne i Barak K7 i Frøslevlejren. Inden mødet er der fra kl. 1500 mulighed for at få kaffe og kage(foreningen er vært).

Dagsorden ifølge vedtægternes § 7

- 1. Valg af dirigent**
(Bestyrelsen foreslår sidste års dirigent, Søren Nør)
- 2. Aflæggelse af beretning for det forløbne år**
- 3. Forelæggelse af det reviderede regnskab til godkendelse**
- 4. Bestyrelsens forslag til foreningens aktiviteter for det kommende år**
- 5. Indkomne forslag og eventuelle forslag til vedtægter, ændringer**
- 6. Fastsættelse af kontingent for det kommende år**
- 7. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter**
På valg er:
Oluf Feddersen Jessen, Frøslev(modtager genvalg)
Anders Hygum Olsen, Hadsten(modtager genvalg)
Herudover skal der vælges en suppleant
- 8. Valg af statsautoriseret revisor**
- 9. Eventuelt**

Forslag skal være formanden i hænde senest mandag den 28. april 2014. Såfremt medlemskontingent 2013 er indbetalt senere end 28. april 2014 bedes dokumentation for indbetalingen medbragt. Umiddelbart efter generalforsamling lægges krans ved Prebens sten.

Bestyrelsen

**Til alle brugere i Frøslevlejren og alle medvirkende ved
4. maj-arrangementet til minde om Danmarks befrielse
i 1945**

Der indbydes hermed til
Mindehøjtidelighed
den 4. maj 2014, om aftenen
i
Frøslevlejren.

PROGRAM

- Kl. 20.00 Koncert ved Hovedtårnet midt i Frøslevlejren
ved Padborg Jernbaneorkester.
Fanebærere, blomsterbærere og fakkelbærere
(Det Danske Spejderkorps) bedes møde ved tår-
net.
- Kl. 20.15 Formanden for D.s.i. Frøslevlejren, borgmester
Thomas Andresen, byder velkommen.
- Kl. 20.25 Der lægges blomster og kranse ved mindestenen
omgivet af faner og fakler,
hvorefter der blæses "Last Post".

Fortsættes på næste side

- Kl. 20.34 Frihedsbudskabet fra BBC den 4. maj 1945 lyder over højtalere ud over lejren. Dannebrog hejses og vi synger: "Altid frejdig, når du går".
- Kl. 20.40 Sognepræst Malene Højen Lundqvist holder mindeandagt
Vi synger: "En lærke letted".
- Kl. 20.50 Kaffebord og fællessang i W7 under ledelse af Frøslevlejrens Efterskole.
Pris 40,00 kr.

Alle i Frøslevlejren anmodes om at tænde lys i de vinduer, der vender ud mod publikum.

Alle er velkomne

*Den selvejende institution Frøslevlejren
ved Malene Sørensen 73 76 71 84*

lighedsvis mulighed for at tilse syge og døende flygtninge, for at indlægge nogle af de værst medtagne på tyske lazaretter og for at skrive dødsattester. Også danske læger kom i disse uger til assistance ved flere lejligheder og gennemførte indlæggelser på danske sygehuse.

Men dette til trods: Døden høstede nådesløst, og det var de svageste, de nyfødte og de yngste børn, de syge og de gamle, der bukkede under i stort tal.

Den 21. marts 1945 udsendte Frihedsrådet et opråb, som fastslog, at det ikke var en dansk opgave at yde lægehjælp til tyske flygtninge, og den 25. marts skrev Lægeforeningen til sine medlemmer:

"I betragtning af de her i landet herskende forhold, mener Lægeforeningen ikke at kunne medvirke ved organisation af nogen form for hjælp til tyske flygtninge".

De forhold, der blev hentydet til, omfattede clearingmord (også på læger), 6.000 deporterede i kz-lejre, jævnlige meddelelser fra besættelsesmagten om henrettelser af modstandsfolk og en bølge af terrorangreb. Dertil mangel på snart sagt alt og almindelig nedslidning. (Selv i dagens Danmark ville det være en nærmest umulig opgave at yde tilstrækkelig lægehjælp til ca. 300.000 personer). Fra et nutidigt udsigspunkt er det fristende, som Tiedemann gør det, at fordømme den danske holdning til flygtningene i almindelighed og lægernes i særdeleshed. Men man kommer i den for-

bindelse let til at abstrahere fra den tids virkelighed og de stærke følelser, der beherskede den.

Og at følelserne var stærke, kan man bl.a. se i den illegale presse.

Tiedemann peger også på den problematiske minerydning i Danmark efter kapitulationen.

Rydningen af de mange tyske miner på vestkysten var formelt ikke et dansk anliggende, men et tysk-britisk – selv om der var dansk kontrol med rydningens effektivitet.

Minerydningen afspejler i det hele taget de meget komplekse tysk-danske-britiske relationer og kommandoforhold, som var et resultat af kapitulationsbestemmelserne. Man vil med føje kunne hævde, som Tiedemann gør det, at den britisk/danske behandling af de tyske pionérsoldater *de facto* var et brud på konventionerne for behandling af krigsfanger, som fx forbød "farligt arbejde", herunder minerydning. Men rent teknisk betragtede briterne ikke de tyske tropper som krigsfanger, men som "surrendered enemy personel" og derfor ikke for omfattet af konventionerne for krigsfanger.

Ja, Tiedemann har fuldstændig ret i, at det i høj grad fordrede først en vigtig underhåndsunderretning fra besættelsesmagten, og siden passivitet fra besættelsesmagtens side, at få reddet så mange danske jøder over Sundet til Sverige. Men det er vel ikke hele historien om redningen af de danske jøder? Ja, der var jo så også lige det forhold, som Tiede-

mann påpeger, at nogle danske fiskere tog sig godt betalt for at sejle jøder til Sverige! Men vi bør kunne blive enige om, at redningen af jøderne i Danmark også forudsatte en bred dansk støtte til det – både fra myndighedernes og befolkningens side.

Det næste punkt i Tidemanns katalog er restopgøret efter besættelsen. Som Tiedemann så rigtigt anfører, var retsopgøret udtryk for et kompromis mellem den juridiske tradition og folkestemningen. Man kan også udtrykke det på den måde, at retsopgøret var udtryk for et realpolitisk kompromis mellem modstandsbevægelsen og politikerne.

De fleste af de dømte i retsopgøret, i alt ca. 13.500, har – til dels bakket op af en række jurister og politikere – stærkt kritiseret, at de blev dømt efter love med tilbagevirkende kraft. De har påpeget, at de ikke forbrød sig mod eksisterende lov og handlede i overensstemmelse med den lovlige danske regerings politik.

Just pga. Danmarks spegede besættelsespolitiske status ønskede politikerne under forhandlingerne med Frihedsrådet, at skæringsdatoen for den tilbagevirkende kraft skulle være den 29. august 1943 – altså at lovene skulle begrænses til handlinger *efter* den 29. august 1943, hvor regeringen trådte tilbage. Men modstandsbevægelsen ønskede en tilbagevirkende kraft fra og med den 9. april 1940. Og sådan blev det!

Derimod opnåede politikerne, at det i de vigtigste love blev slået fast, at

handlingerne udført efter *ordre* eller *anvisning* fra danske myndigheder ikke var omfattet af straffelovstilægget.

Fortolkningen af undtagelserne blev hårfin.

Fx *tillod* regeringen i juni 1941 efter tysk pres, at oberstløjtnant Kysing stillede sig i spidsen for oprettelsen af Frikorps Danmark – og at danske officerer kunne ”træde uden for nummer” og indtræde i frikorpset. Men de, som meldte sig, var hverken blevet *beordret* eller *opfordret*, så de blev straffet.

Lovene med tilbagevirkende kraft skal anskues i en politisk sammenhæng: de var ikke udtryk for ideelle juridiske principper, men imødekømt befolkningens rets følelse.

Lovene med tilbagevirkende kraft (som i øvrigt var mere reglen end undtagelsen i andre landes restopgør efter den 2. Verdenskrig) gjorde det muligt at gøre den gengældelse, man ikke havde kunnet gøre *under* besættelsen. Desuden var de sandsynligvis en forudsætning for en tilbagevenden til normale, demokratiske tilstande.

Mere end en fjerdedel af de godt 12.000 dømte kom fra det tyske mindretal i Sønderjylland, som blev særdeles hårdt ramt af opgøret. Først og fremmest blev de dømt for deltagelse i tysk krigstjeneste, på udefronten i Waffen-SS, og på hjemmefronten i diverse uniforme-rede og bevæbnede korps.

Når Tiedemann hævder, at det tyske mindretal blev udsat for "overgreb", som han formulerer det, er det så retsopgøret, han tænker på? Eller er det bombeattentaterne mod hjemmetysk ejendom og tyske mindesmærker i sommeren 1945?

Det stort set gennemnazificerede tyske mindretal havde helt og aldeles (og meget demonstrativt) solidariseret sig med besættelsesmagten – og med et Tyskland, som var behersket af en diktatorisk og menneskefjendsk ideologi. Atmosfæren mellem den danske flertalsbefolkning og den tyske mindretalsbefolkning i Sønderjylland var totalt forgiftet, og det kom til udløsning efter den tyske kapitulation.

Jeg vil citere et indlæg i det tyske mindretals avis fra en af de ledende hjemmetyske ideologer og propagandister for at anskueliggøre mindretallets position under besættelsen:

"Vi (altså det tyske mindretal) forsvare den hellige ret til at leve, både som folk og som enkelte tyske mennesker. Derfor har vi ret, derfor er fjendens angreb et forbryderisk anslag mod livets love – og derfor kan vi kun svare med et fanatisk had mod alle, som direkte eller indirekte er vore fjender. Vi svarer med en fanatisk kærlighed til vort folk, til vor fører og hans verdensanskuelse, med en fanatisk ensidig tro på vor ret og med et helligt glødende had til vore fjender".

Set i internationalt sammenhæng var opgøret med det tyske mindretal i Danmark særdeles moderat. Mindretallet blev ikke fordrevet og efterstræbt på livet, sådan som det overgik andre tyske mindretal. På den baggrund synes jeg Tiedemanns påstand om "overgreb" mod det tyske mindretal er skudt over målet.

Sammenfattende om Danmark under besættelsen kan man måske lidt kynisk udtrykke det sådan, at politikerne reddede landet – og modstandsbevægelsen reddede æren. Vi fik så at sige smør på begge sider af brødet.

Og når jeg ser Hvidsten-Gruppe filmen har jeg faktisk forståelse for både statsminister Buhl, og hvad der drev ham – og for de stovte, kompromisløse Hvidsten-folk. Ja, dem har jeg ligefrem sympati for. Hvem har ikke det, som filmen skrider frem?

Jeg tror i virkeligheden den danske befolkning under besættelsen i en eller anden udstrækning sympatiserede med begge parter. I hvert fald set over alle fem år.

Man skelnede ikke nær så skarpt som nu om dage mellem samarbejde og modstand, og kunne tilsyneladende favne begge dele.

Og hvis I spørger mig, om besættelsestiden og den 2. Verdenskrig fortsat vil "besætte" os, så vil jeg svare ja!

Det kan kun en 3. Verdenskrig lave om på.

Piratjagten og 50-året for udsendelse af de første danske FN soldater til Cypern.

FN Museet åbner to spændende udstillinger i 2014. Ved sæsonåbningen den 29. marts åbnes en særudstilling om "Operation Ocean Shield", der bekæmper pirater i Aden Bugten ved Afrikas Horn. Her har Søværnet siden 2008, i perioder, deltaget med skibene Absalon, Esbern Snare og Ivar Hvidtfeldt i bekæmpelsen af den megen pirataktivitet. Lige nu har Danmark kommandoen over missionen og den in-

ternationale flåde, der løser opgaverne. Gennem plancher med billeder, tekst og illustrationer samt film, belyses deres aktiviteter og daglige arbejde. Ligesom man kan finde en oversigt over operationsområdet og den danske deltagelse.

Udstillingen vil fremover være en fast del af FN Museets satellitudstilling i H3 og indgå i den del af museets udstillinger, som skildre nutiden under titlen "Forsvaret i Dag".

(foto af piratjagten, FN – Museet)

Den 1. juni 2014 åbner årets særudstilling om 50-året for udsendelse af de første FN soldater til Cypern.

DANCON/UNFICYP som det danske bidrag på 1.000 mand hed, tager udgangspunkt i fire årstal, nemlig 1964

(foto danske FN soldater på Cypern, FN-museet)

"Indrykningen i Nicosia", 1974 med "Kuppet og den tyrkiske invasion af øen", 1984 som har titlen "Tilbage til normalen" og endelig 1994 der blev året for hjemtagningen af de danske FN soldater.

FN missionen på Cypern blev dermed den største af de danske FN missioner indtil nu, med over 23.500 danske FN soldater i alt.

50-års udstillingen bliver 20 kvadratmeter stor, med plancher, billeder, tekst, kort og autentiske optagelser fra de danske FN soldaters indsats under den tyrkiske invasion i 1974 – optaget af og med de danske soldater, under de to angrebssbølger, er fra juli og august måned dette år.

Per Amnitzbøl Rasmussen

Amnesty International i Frøslevlejren

- sæson 2014

Bogcafeen, som blev etableret sidste år, viste sig at være et rigtig godt initiativ. Cafeen giver mulighed for at sidde og fordybe sig i Amnesty Internationals informationsmateriale,

- se på plakatudstillingen om **meneskerettighedskonventionen**

- se udstillingen **ET RÅB OM RETFÆRDIGHED**, som består af en række masker, fremstillet af kunstneren Jens Galschiøt.

Naturligvis kan man også købe en af bøgerne(-eller flere!) fra cafeens boghylder.

Temaudstillingen om **romaerne** – bl.a. om den diskrimination, der finder sted i mange europæiske lande, bliver et år endnu.

Ligeledes udstillingen om **fundamentalisme og ytringsfrihed**.

Vi håber, der igen i år bliver god debat om emnerne.

En ny udstilling får titlen:

My body my rights

- den handler om kvinders rettigheder i forbindelse med seksualitet, graviditet, fødsel, abort, sundhed og oplysning, moderskab, adgang til uddannelse og arbejde.

Stop tortur -et emne, der nok af mange betragtes som et meget central arbejdsområde i Amnesty International vil også være med i sæson 2014 - sammen med emnet **af liv dødsstraf**

Måske kommer der flere kampagner og måske tages flere emner op i løbet af sæsonen. Amnesty Frøslev følger de kampagner, som alle nationale afdelinger i verden følger - hvis det ligger i vores sæson

- fra den 31. marts til 20. oktober

Kom og besøg os! Vi håber på en god sæson for alle i Frøslevlejren.

På udvalgets vegne

Mariann Bille Petersen

Barak H1 - "en vandring gennem Redningsberedskabets historie" 2013 – 2014

Året 2013 var et udmærket år for Barak H1 i Frøslevlejren trods det kolde vejr i begyndelsen af sæsonen. I alt 13.850 gæster valgte i "sæson 2013" at foretage en "Vandring gen-

nem Redningsberedskabets Historie" – ca. 200 færre end i 2012, men næsten 2.000 flere end i 2011. Den generelle økonomiske situation i

2013 kunne dog aflæses via et mindre salg i butikken.

Den blå pige, udstilling af smykker fremstillet af Ruth Fisker samt den gamle NIMBUS og samlingen af "blå biler" fra CBU-tiden byder også i 2014 gæsterne velkomne i H1.

I udstillingen blev der i 2013 igangsat yderligere tre monitorer med kontinuerlige billeder, så der nu findes skærme i afsnittene 1940 - 1949, 1960 -1969, 1999 - 2000, 2001 -, samt i DKB-hjørnet og i cafeen, dette tiltag er yderligere udbygget i 2014.

Det er en sand fornøjelse at kunne fremhæve det inspirerende og idérige samarbejde med "backinggruppens medlemmer" også kaldet "den store arbejdsgruppe", der repræsenterer fondsbestyrelsens kontakt til redningsberedskabets forskellige grene. Ligeledes skal det gode samarbejde med Frøslevlejrens øvrige institutioner herunder Nationalmuseet(Frøslevlejrens Museum), Frøslevlejrens Efterskole, Beredskabsstyrelsens Tekniske Skole i Tinglev samt Aabenraa kommune fremhæves.

Alex Binneballes Fond støttede i 2013 Barak H1 med et beløb, der gjorde det muligt at indkøbe en større monitor til visning af film i Cafeen.

Økonomien i fonden bag H1 fordrer som i de foregående år stor kreativitet og stor frivillig, uegennyttig indsats for at få informationsbarakken til at hvile på et nogenlunde afba-

lanceret fundament. Sponsorat, gaver og gode indkøb mv. gav i årets løb mulighed for at fortsætte arbejdet med en række forbedringer og moderniseringer.

Den 4. maj 2013 var Barak H1 traditionen tro repræsenteret ved aftenens arrangement til minde om befrielsen efter 2. Verdenskrig.

Hjertestarter i Barak H1

Den hjertestarter, der er stillet til rådighed af Beredskabsforbundet, er nu placeret i vindfanget i H1. Dette vindfang er i vinteren løb blevet ombygget så hjertestarteren fra 1. april 2014 er tilgængelig for alle i Frøslevlejren.

På bestyrelsens vegne vil jeg gerne fremhæve og rose den store, kreative indsats der gøres af støtteforeningen "Barakkens Venner", samt takke såvel Præsidium og Landsledelse som Landskontor for interesse, imødekommenhed, støtte samt omtale og opbakning af det store frivillige, uegennyttige arbejde, der gøres af mange frivillige i forbindelse med Barak H1, herunder de meget påpasselige og flittige kustoder.

På den baggrund er det en stor fornøjelse at være med til at udvikle og vise Redningsberedskabets historie og udvikling "in natura" i Frøslevlejren - et arbejde der fortsætter i "sæson 2014".

*H A J Larsen
formand*

Orientering om fonde i tilknytning til Frøslevlejren og frihedskampen

Frøslevlejrens Venners Fond

Fondens formål er at yde økonomisk støtte til Frøslevlejrens bevarelse, til Frøslevlejrens Museum og til almennyttige aktiviteter som lejren til enhver tid måtte huse, og som i videste forstand har rod i modstandskampen 1940 – 1945 og lignende nationalt dansk virke. Fonden uddeler på grundlag af skriftlige begrundede ansøgninger målrettede donationer i marts måned i lige kalenderår.

Ansøgning om donation skal indeholde ansøgers CVR/SE-nr. samt reg.nr. og kontonr. på bankforbindelse og indsendes senest 1. marts

til fondens formand: Leif Hommel Nielsen, Jeppe Aakjærvej 8, 6100 Haderslev – tlf.: 74 53 25 66 – e-post: hommel.nielsen@mail.dk
Frivillige bidrag modtages gerne ved indbetaling til fondens konto i Nordea Bank – reg.nr. 2237 kontonr. 0740 810 081.

Donationerne i 2012 var følgende:

Foreningen af Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen	10.000
Frøslevlejrens Museum	22.500
Amnesty Internationals udstilling i Frøslevlejren	3.000

Alex Binneballes Fond

Fondens formål er at yde støtte til deltagere i frihedskampen fra 1940 – 1945, eller på anden måde virke til fordel for disse, således med fortrin for tidligere fanger i Neuengammelejren, specielt sådanne der modtager støtte i henhold til lov nr. 475 af 1. oktober 1945 med senere ændringer, og disses nærmeste pårørende.

Fonden uddeler på grundlag af skriftlige begrundede ansøgninger målrettede donationer i marts måned hvert år.

Ansøgning om donation skal indeholde ansøgers CVR/SE-nr. samt reg.nr. og kontonr. på bankforbin-

delse og indsendes senest 1. marts til fondens formand: Leif Hommel Nielsen, Jeppe Aakjærvej 8, 6100 Haderslev – tlf.: 74 53 25 66 – e-post: hommel.nielsen@mail.dk

Donationerne i 2013 var følgende:

Barak H1 i Frøslevlejren	8.000
Bernadottegårdens Venner	20.000
Foreningen af Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen	25.000
Besættelstidshistorisk Selskab for Thy og Vester Hanherred	3.200
Frøslevlejrens Museum	8.000

Aktiviteter i Frøslevlejren

Frøslevlejrens Museum

H4, H6 og Hovedvagtårnet

Åbent alle hverdage undtagen mandag kl. 9-16. Lørdage, søn- og helligdage kl. 10-17.

Fra den 18/6 til 10/8 hver dag kl. 10-17. December og januar lukket.

Fri entre.

Museets permanente udstilling om Frøslevlejren 1944-1945 er indrettet i den tidligere fangebarak H4 og i lejrens tidligere hovedvagtårn.

En del af rummene fremtræder som de så ud i 1944-1945, mens der i andre er indrettet udstillinger om lejrens historie, herunder deportationerne til koncentrationslejre.

Gennem de bevarede barakker får man et godt indtryk af lejren som den var dengang.

I Barak H6 er der en permanent udstilling om tiden fra maj 1945 til efteråret 1949, hvor lejren, under navnet Fårhuslejren, var internerings- og straffelejre under retsopgøret efter den 2. verdenskrig.

Museumsleder:

Henrik Skov Kristensen,

tlf. 74 67 65 57,

fax 74 67 60 77.

Barak H1 - Redningsberedskabet

Beredskabsforbundets Informations- og udstillingsbarak

Udstillingen viser redningsberedskabets indsats og arbejde (CB, CBU, CF, Brandvæsen, Falck, Politi, Civilforsvars-Forbund, DKB (Danske Kvinders Beredskab) og det nuværende Redningsberedskab mv.) opdelt i perioden før 1929 og derefter i 10-års perioder frem til i dag

-en vandring gennem Redningsberedskabets historie

Udstillingen indeholder oplysninger og illustrationer samt materiel fra alle perioder for at vise beredskabets arbejde og udvikling i Danmark samt det arbejde beredskabet samtidig har deltaget i uden for Danmark.

Informationerne understøttes med illustrationer af samtidige begivenheder i samfundet såvel nationalt som internationalt.

Endvidere vises som temaerne: Ty-ske flygtninge i Danmark 1945-1949 samt Danske Kvinders Bered-skabs historie.

Åbent hver dag kl. 9 - 17 i perioden 1. april - 31. oktober. - Fri entre.

Kaffe, te og is kan købes hos kusto-derne.

Barak H1 - kustoderne, tlf.: 74 67 68 87 (1. april - 31. oktober)

Formand for bestyrelsen bag Barak H1: H. A. J. Larsen, tlf.: 74 71 00 84, e-post: haj@vader.dk eller h1@bbsyd.dk

Overnatning i Frøslevlejren

Barak H1 rummer også en kursusaf-deling med 24 gode senge fordelt på 4 værelser, gode køkken- og badefa-ciliteter og et møde/selskabslokale til 40 personer. Her er der mulighed for personer med tilknytning til Red-ningsberedskabet samt H1 at leje i kortere eller længere tid til en pris af kr. 75,00 pr. seng pr. nat og kr. 300,00 for mødelokalet pr. døgn ekskl. forbrug af el.

Henvendelse: Ludvig Hollænder, tlf. 74 47 40 79.

e-post: l.u.nording@mail.dk

Hjemmeværnsmuseet, H2

Hjemmeværnsmuseet i barak H2 og Den Danske Brigade i barak H3, der er gratis adgang.

Hjemmeværnets Historiske Udstil-ling er landsdækkende og viser: Hjemmeværnets baggrund, tilblivel-se, udvikling samt nutidige opgaver, hvilke omfatter søredning, luftover-vågning til støtte for eftersøgnings-opgaver og endelig eftersøgning af efterlyste personer. I forbindelse med Hjemmeværnsmuseets 25 års jubilæum er der opstillet en særud-stilling.

Tidsmæssigt dækkes perioden fra 2. verdenskrig til nutiden.

Brigadesamlingen, der omhandler Den Danske Brigade DANFORCE, hvis ca. 5.000 frivillige blev opstillet

og uddannet i Sverige 1943-45. Bri-gaden returnerede til Danmark 5. maj 1945 og løste derefter en lang række bevogtningsopgaver, bl.a. ved den dansk-tyske grænse.

Åbent 1. februar til 30. november. Al-le dage 9 - 17 eller efter aftale.

Fri entre.

Henvendelse: Museet tlf.: 74 67 68 38, fax: 74 67 60 17

e-post: museet@hvj.dk

Hjemmeside:

www.hjemmevaernsmuseet.dk

eller til informationsofficer Jens Lauritzen privat, tlf.: 74 67 65 58.

Amnesty International - W6

Åben daglig 10- 17 fra 31. marts - omkring 1. november. Fri entre.

Basisudstilling om organisationen Amnesty International og dens arbejde for menneskerettigheder - suppleret med temaudstillinger og kampagner, der varierer fra år til år, f.eks. om døds- straf, diskrimination, tortur og terror, børns rettigheder, kvinders rettigheder især i forbindelse med adgang til sundhed og uddannelse m.m.

Barakken rummer desuden en Amnesty butik, der sælger diverse Amnesty varer og andre ting, f.eks. ulandsvarer, smykker o.l.

Amnesty i Frøslev samarbejder med Fair Trade, som også baserer sin virksomhed på menneskerettighederne. Derfor indeholder butikken en Fair Trade Shop-in Shop.

Indtægterne fra butikken bidrager til at dække udgifterne til driften af

barakken, hvortil der er gratis adgang.

De besøgende opfordres til at støtte AI økonomisk ved at tegne et medlemskab og/eller lægge et beløb i indsamlingsbøsserne i udstillingen. Udstillinger og butik passes af frivillige, ulønnede kustoder, som typisk er der en uge ad gangen og bor i barakkens lille lejlighed.

Henvendelser kan rettes til:

Formand: Mariann Bille-Petersen, tlf.: 0049 46 41 81 93, e-post:

billepetersen@yahoo.dk

Kasserer: Karen Petersen, tlf.: 74 65 08 96 e-post:

kcp-grst@kabelmail.dk

Kustodeansvarlig: Margit Biehl Hansen tlf.: 74 67 85 05

e-post: margitbiehl@privat.dk

Barak W6 tlf.: 74 67 61 77

Frøslevlejrens Efterskole

Frøslevlejrens Efterskole bygger på det Grundtvig-Koldske skole-, livs-, og menneskesyn.

Skolen tilstræber at skabe et miljø, hvor eleven sammen med kammerater og medarbejdere deltager i et fællesskab og en undervisning, baseret på værdier som frihed, ansvar og hensyn til hinanden og områdets natur, kultur og historie.

Skolen har plads til 112 elever fordelt på en 8. klasse, to 9. klasser og en prøvefri 10. årgang.

Skolen fremsender gerne informationsmateriale til interesserede, ligesom vi gerne byder disse på en rundvisning. Information:

Frøslevlejrens Efterskole. Forstander Jens Boddum, 6330 Padborg, Tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94.

FN Museet i Frøslevlejren

Museet for Danmarks Internationale Indsats

På FN Museet dokumenteres Danmarks Internationale indsats gennem et væld af fotos, tekster og effekter fra de efterhånden mange missioner, hvor den danske soldat har været synlig og bidraget til verdens freden, ved at gøre en forskel. Museet viser et bredt udsnit af de ting, der omgav soldaten og andre i dagligdagen.

Og de efterfølgende hjembragte - nu udstillede souvenirs, er et kært minde om den oplevelse, som det var at være udsendt i international tjeneste.

Museet er på en gang både en historisk fastholdelse af fortiden og samtidig en aktuel dokumentation af nutiden.

Museet spænder lige fra udsendelsen af de første Observatører til Mellemøsten i 1948 og til de netop hjemvendte Veteraner fra Helmand-provinsen i Afghanistan.

Endvidere orienteres der på en permanent stand, om Den Danske Brigade I Kommandos indsats i Tyskland efter krigen.

Præsentationen af de mange missioner, understøttes af diasshow og film fra indsatsen.

*Entre til FN-Museet:
Voksne kr.25.00*

Børn u/12 år iflg. med voksen gratis adgang

*Grupper på 10 personer og derover
kr.15.00 pr. person*

Formand: Per Amnitzbøl Rasmussen
tlf.: 54 13 52 52
Mob.: 40 35 13 33
e-post: formand@fnmuseet.dk

Hjemmeside: www.fnmuseet.dk

Adresser vedrørende Frøslevlejren

Alex Binneballes Fond

Formand: Leif Hommel Nielsen, Jeppe Aakjærvej 8, 6100 Haderslev –
tlf.: 74 53 25 66 – e-post: hommel.nielsen@mail.dk

Den selvejende institution D.s.i. Frøslevlejren

Henvendelse: Kulturkonsulent Malene Sørensen, Kultur, Plan & Fritid,
Aabenraa Kommune, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa, tlf.: 73 76 71 84

Barak H1, Redningsberedskab

Formand: H.A.J. Larsen, Hovedvejen 26, Vollum, 6261 Bredebro
e-post: haj@vader.dk, tlf.: 74 71 00 84/51 51 52 84

Barak H2, Hjemmeværnsmuseet

Henvendelse: Museet tlf.: 74 67 68 38, fax: 74 67 60 17
e-post: museet@hvjv.dk eller
informationsofficer Jens Lauritzen privat, tlf.: 74 67 65 58

Barak 46, FN-museet

Formand: Per Amnitzbøl Rasmussen, tlf.: 54 13 52 52, Mob.: 40 35 13 33
e-post: formand@fnmuseet.dk

Barak W6, Amnesty International

Formand: Mariann Bille-Petersen, tlf.: 0049 46 41 81 93,
e-post: billepetersen@yahoo.dk

Frøslevlejrens Efterskole

Forstander: Jens Boddum, 6330 Padborg, tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94.

Frøslevlejrens Museum

Museumsleder: Henrik Skov Kristensen, tlf.: 74 67 65 57, fax 74 67 60 77.

Frøslevlejrens Venners Fond

Formand: Leif Hommel Nielsen, Jeppe Aakjærvej 8, 6100 Haderslev –
tlf.: 74 53 25 66 – e-post: hommel.nielsen@mail.dk

Foreningen Frøslevlejrens Venner

Formand: H.A.J. Larsen, Hovedvejen 26, Vollum, 6261 Bredebro
e-post: haj@vader.dk, tlf.: 74 71 00 84/51 51 52 84

Afsender:

Foreningen Frøslevlejrens Venner
v/formanden H.A.J. Larsen
Hovedvejen 26, Vollum
6261 Bredebro

CVR nr. 20 06 30 41

ISSN: 1603-9009

e-post: mail@froeslevlejrensvenner.dk

Hjemmeside: www.froeslevlejrensvenner.dk

Bankforbindelse: Sydbank A/S Reg. nr. 8065, kontonr. 1000822

Redaktion:

Frøslevlejrens Venners bestyrelse i samarbejde med
Den selvejende institution D.s.i. Frøslevlejren.

Redaktører: H.A.J. Larsen(ansv.) og Jens Boddum

Tryk:

Toptryk Grafisk - Buskmosevej 4 - 6300 Gråsten

Næste udgave af "Nyt fra Frøslevlejren" er planlagt udsendt ultimo marts 2015. Indlæg bedes sendt som vedhæftet fil i WORD (.doc - eller .docx format), husk eventuelle ændringer i åbningstider, telefonnumre m.v. Vedhæftede billeder: digitale i min. 300 dpi. Eventuelle indlæg bedes sendt til H.A.J. Larsen, e-post: haj@vader.dk, inden den 15. februar 2015.